

Provedba Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

Ankica Džono-Boban

Dubrovačko-neretvanska županija Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb

Ključne riječi: rak dojke, mamografski skrining, Dubrovačko-neretvanska županija

Rano otkrivanje raka dojke predstavlja važan prognostički čimbenik za preživljavanje žena oboljelih od ove bolesti. Prognoza ovisi o karakteristikama tumora u vrijeme njegovog dijagnosticiranja. U ranijim stadijima (npr. stadij I i II) raka dojke, karakteristike koje utječu na prognozu uključuju stadij tumora, status hormonskih receptora i ostalih biomarkera, veličinu tumora i zahvaćenost aksilarnih limfnih čvorova (1). Dijagnosticiranje raka dojke mamografskim skriningom ima značajno bolju prognozu jer se, organiziranim probirom, tumor otkriva u najranijem stadiju.

Zadnjih godina program mamografskog skrininga uveden je u mnogim zapadnim zemljama, a mnogobrojna randomizirana istraživanja ukazuju na učinkovitost ovog probira u žena u dobi 50-69 godina.

U Švedskoj je organiziranim mamografskim skriningom žena u dobi 50-69 godina značajno smanjena smrtnost od raka dojke među skriningiranim ženama, za 45%, u usporedbi sa smrtnosti u razdoblju kada mamografski skrining nije bio dostupan (2, 3). Ali za uspješan mamografski skrining potreban je i odgovarajući odaziv žena. Iako je analiza kanadskog skrining programa pokazala kako samopregled dojke nije u potpunosti nezavisan prediktor u participaciji mamografskog skrininga, puno značajniji su se pokazali rezultati koji naglašavaju važnost redovitih liječničkih savjeta i preporuka u svezi ranog otkrivanja raka dojke putem mamografskog skrininga, posebno među neskriningiranim ženama (4). Stoga se u mnogim kanadskim provincijama i SAD uz organizirani program skrininga pruža i klinički pregled što povećava sudjelovanje žena u mamografskom skriningu.

Provedba Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke u Dubrovačko-neretvanskoj županiji započela je 3. listopada 2006. godine, održavanjem sastanka s ravnateljima zdravstvenih ustanova čije su mamografske jedinice uključene u program, predstavljanjem programa liječnicima obiteljske medicine te medijima.

Na području Dubrovačko-neretvanske županije mamografsko snimanje obavljaju četiri mamografske jedinice, koje se nalaze u Općoj bolnici Dubrovnik, DZ Metković, DZ Korčula i DZ «Ante Franulović» u Vela Luci.

U mamografsku jedinicu u OB Dubrovnik, tijekom prve godine provedbe programa, bit će pozvano 5628 žena iz grada Dubrovnika i 6 općina (Konavle, Župa dubrovačka, Dubrovačko primorje, Ston, Janjina, Mljet), u mamografsku jedinicu DZ Metković 2636 žena iz 3 grada (Metković, Ploče, Opuzen) i 4 općine (Slivno, Kula Norinska, Pojezerje, Zažablje), u mamografsku jedinicu DZ Korčula 1168 žena iz grada Korčula i 4 općine (Trpanj, Orebić, Lumbarda, Smokvica) te u mamografsku jedinicu DZ «A. Franulović» 714 žena iz 3 općine (Vela Luka, Blato, Lastovo). Ženama s otoka Lastovo data je mogućnost izbora mamografske jedinice u Vela Luci ili Hvaru. Do sada su samo 2 žene odabrale mamografsku jedinicu u Hvaru.

Na mamografsko snimanje u prvoj godini provedbe ovog programa, planirano je pozvati žene rođene 1937.-1941. te 1950.-1955. godine, ukupno 10146 žena (tablica 1). Do sada su pozvane 9092 žene, ili 89,6%. U svim mamografskim jedinicama pozvana su sva godišta, osim u mamografskoj jedinici u OB Dubrovnik, gdje još nisu pozvane sve žene rođene 1950. i 1951. godine. Mamografska jedinica u OB Dubrovnik pokriva veliko područje, što uz postojeće kapacitete i svakodnevni rad radiološkog odjela stvara i određene poteškoće u provedbi.

Mamografska jedinica	Broj žena za pozvati	Broj pozvanih žena	Udio pozvanih žena
DZ «Ante Franulović»	714	714	100,0 %
DZ Korčula	1168	1166	99,8 %
DZ Metković	2636	2628	99,7 %
OB Dubrovnik	5628	4584	81,4 %
Ukupno DNŽ	10146	9092	89,6 %

Tablica 1. Broj i udio žena pozvanih na mamografski skrining prema mamografskim jedinicama u Dubrovačko-neretvanskoj županiji

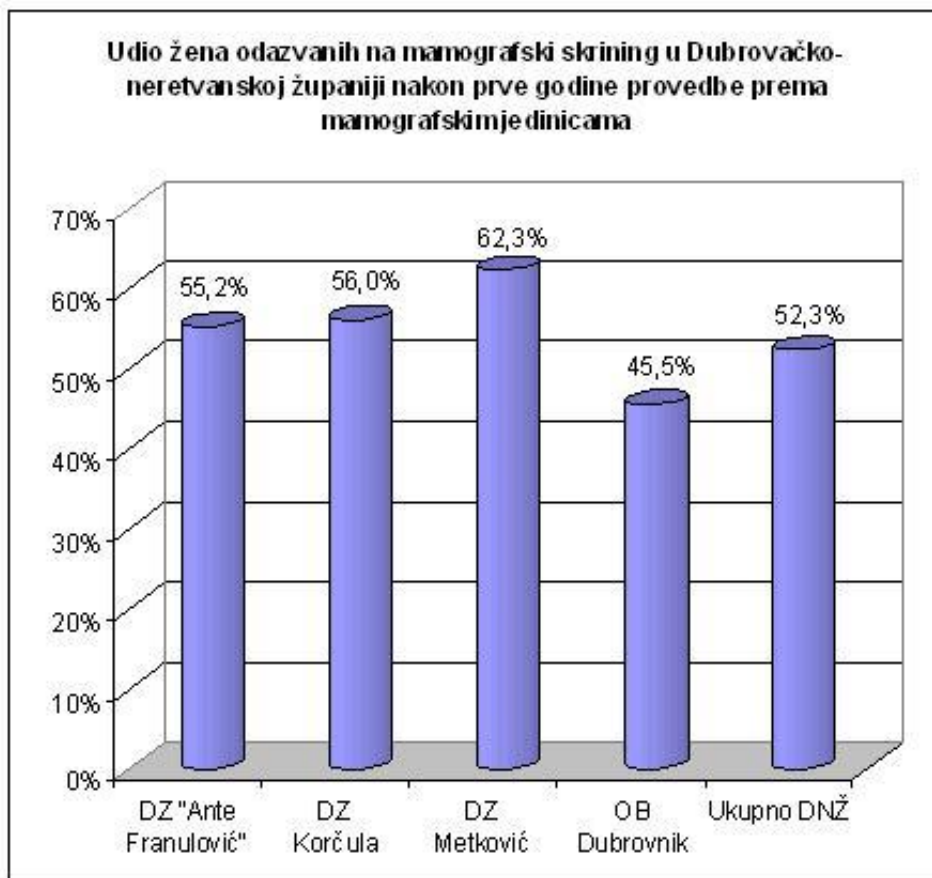
3657 žena odazvalo se na poziv i u pripadajućim mamografskim jedinicama obavilo mamografsko snimanje. Od toga je 1599 žena obavilo mamografsko snimanje u OB Dubrovnik, 1291 u DZ Metković, 453 u DZ Korčula, 312 u DZ «A. Franulović» te 2 žene u DZ Splitsko-dalmatinske županije u Hvaru.

Od ukupnog broja žena pozvanih na mamografski skrining, 637 žena, ili 7,0%, je obavilo mamografsko snimanje unutar zadnjih 12 mjeseci (tablica 2). 201 žena, ili 2,2%, u vrijeme poziva za mamografsko snimanje već je imala dijagnosticiran rak dojke ili su bile u obradi.

Mamografska jedinica	Žene koje su obavile mamografiju unutar 12 mjeseci		Žene koje su već imale dijagnosticiran rak ili su bile u obradi	
	Broj	%	Broj	%
DZ «Ante Franulović»	39	5,5	8	1,1
DZ Korčula	120	10,3	15	1,3
DZ Metković	207	7,9	48	1,8
OB Dubrovnik	271	5,9	130	2,8
Ukupno DNŽ	637	7,0	201	2,2

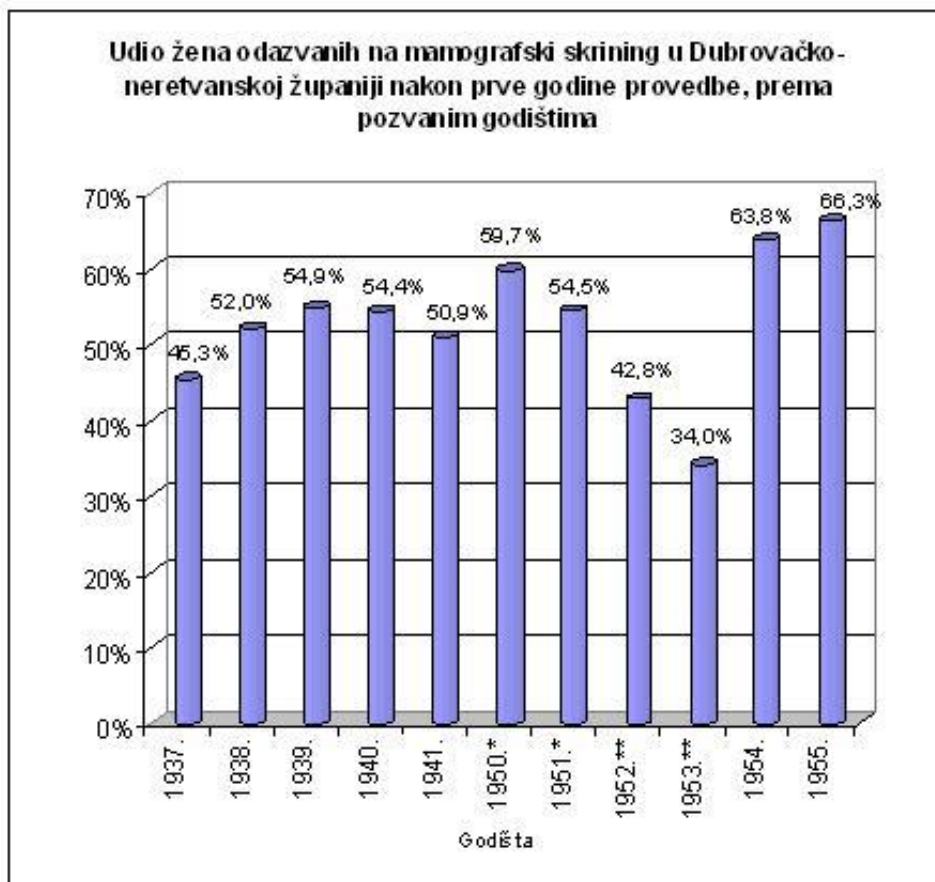
Tablica 2. Broj i udio pozvanih žena koje su obavile mamografiju unutar 12 mjeseci i koje su imale dijagnosticiran rak dojke ili su bile u obradi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji prema mamografskim jedinicama

Udio žena odazvanih na mamografski skrining izračunat prema zadanoj formuli: (broj žena odazvanih na mamografsko snimanje + broj žena koje su obavile mamografiju unutar 12 mjeseci + broj žena s dijagnosticiranim rakom ili u obradi) / (broj pozvanih žena – broj umrlih – broj žena s netočnom adresom – broj žena koje su privremeno odsutne iz Hrvatske) iznosi 52,3% na županijskoj razini (slika 1). Prema mamografskim jedinicama najveći odaziv bio je u DZ Metković 62,3%, zatim u DZ Korčula 56,0%, DZ «A. Franulović» 55,2%, OB Dubrovnik 45,5% (gdje još nisu pozvane sve žene 1950. i 1951. godišta niti su dostavljeni svi mamografski nalazi za 1952. i 1953. godišta).

Slika 1.

Prema pojedinim godištima najveći odaziv žena bio je za 1955. godište 66,3% te za 1954. godište 63,8% (slika 2). Slijedi 59,7% za 1950. godište (s nepotpunim brojem poziva za mamografsku jedinicu u OB Dubrovnik), 54,9% za 1939. godište te 54,5% za 1951. godište (s nepotpunim brojem poziva za mamografsku jedinicu u OB Dubrovnik). Za žene rođene 1952. i 1953. godine, koje su mamografsko snimanje obavile u OB Dubrovnik, još nisu dostavljeni mamografski nalazi, zbog čega su rezultati za ta godišta nepotpuni. Udjeli za 1950. i 1951. godište ne uključuju rezultate mamografske jedinice u OB Dubrovnik, jer još nisu pozvane sve žene.

Legenda:

* nisu pozvane sve žene

** nisu dostavljeni svi mamografski nalazi

Slika 2.

Tijekom prve godine provedbe Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke u Dubrovačko-neretvanskoj županiji otkriveno je 18 novih slučajeva raka dojke: 14 u mamografskoj jedinici OB Dubrovnik, 1 u DZ Metković, 2 u DZ Korčula i 1 u DZ «A. Franulović». Prema godištim otkrivena su 3 nova slučaja raka dojke u žena 1937. godišta, 6 u žena rođene 1938. godine, 3 u žena rođene 1939., 2 u žena rođene 1941., 1 u žene rođene 1951. i 3 u žena rođene 1954. godine. Prema patohistološkom nalazu bila su 2 intraduktalna karcinoma in situ, 12 invazivnih duktalnih karcinoma (od toga su u 2 slučaja zahvaćeni limfni čvorovi), 3 lobularna invazivna karcinoma te 1 karcinom bez detaljne histološke analize. Prema BIRADS-u, 2 novotkrivena raka dojke imala su BIRADS 3, 14 novootkrivenih BIRADS 4 te 1 BIRADS 5. Za jednu ženu još nema podataka o BIRADS-u, jer je hitno upućena na daljnju obradu pri čemu su otkrivene maligne promjene.

U prosjeku za svaku treću pozvanu ženu nije se dobila povratna informacija. Najveći postotak neodazvanih žena bio je iz općine Trpanj, 60,2%, zatim Lastovo 47,8%, Mljet 46,2%, Janjina 45,3% te Pojezerje 42,0%. U ovim slučajevima radi se o ruralnim mjestima udaljenim od mamografskih jedinica te otocima koji imaju lošiju prometnu povezanost s ostalim dijelom županije. Prema godištim (izuzevši žene rođene 1950.-1953. godine zbog već navedenih razloga) najveći udio neodazvanih bio je za 1937. godišta 49,4%, 1938. 43,3%, 1941. 42,9% te 1940. 42,0%. U svrhu povećanja odaziva žena na mamografski skrining, kontaktirani su liječnici obiteljske medicine koji su potom pozivali žene u njihovoj skrbi da se dogovore za nove termine mamografskog snimanja.

Program organiziranog skrininga ima veliku ulogu u obuhvatu svih žena kako bi se postigla stopa participacije 70-80%. Provedba programa mamografskog snimanja, pa tako i njegov uspjeh, ovisi o nizu čimbenika, prvenstveno o ljudskim, financijskim i infrastrukturnim resursima. Nedostatak ljudskih kapaciteta odražavao se na kontinuitet provedbe programa, pa je zbog preopterećenosti dolazilo do povremenih zastoja u radu. Nadalje je, za učinkovitost programa organiziranog mamografskog skrininga važan odaziv žena. Žene iz ruralnih područja i žene starijih godišta (1937. i 1938. godišta) imale su slabiji odaziv, što su pokazala i druga istraživanja (5). Stoga je razvijanje svijesti u žena o mogućnostima i prednostima ranog otkrivanja raka dojke i promicanje važnosti mamografskog skrininga važan dio za postizanje potrebnog obuhvata žena. Pri tome je od posebne važnosti razvijanje i jačanje suradnje s liječnicima obiteljske medicine, patronažnim sestrama i

civilnim udrugama, odnosno razvijanje partnerstva i na vertikalnoj i na horizontalnoj razini.

Literatura:

1. Shen Y, Yanf Y, Inoue LYT, Munsell MF, Miller AB. Role of Detection Method in Predicting Breast Cancer Survival: Analysis of Randomized Screening Trials. *J Natl Cancer Inst*, 2005; 97: 1195-203.
2. Tabar L, Yen MF, Vitak B, Chen HH, Smith RA, Duffy SW. Mammography service screening and mortality in breast cancer patients: 20-years follow-up before and after introduction of screening. *Lancet* 2003; 361(9367): 1405-10.
3. The Swedish Organised Service Screening Evaluation Group. Reduction in Breast Cancer Mortality from Organized Service Screening with Mammography: 1. Further Confirmation with Extended Data. *Cancer Epidemiol Biomarkers Prev* 2006; 15(1): 45-51.
4. Bancej C, Decker K, Chiarelli A, Harrison M, Turner D, Brisson J. Contribution of clinical breast examination to mammography screening in the early detection of breast cancer. *J Med Screening* 2003; 10: 16-21.
5. Maxwell CJ, Bancej CM, Snider J. Predictors of mammography use among Canadian women aged 50-69: findings from the 1996/97 National Population Health Survey. *CMAJ* 2001; 164(3): 329-34.

Kontakt:

Ankica Džono-Boban, dr. med., spec. javnog zdravstva
Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
Dubrovačko-neretvanska županija
Pred Dvorom 1
20000 Dubrovnik
Tel: 020 351 477
Fax: 020 351 437
e-mail: ankica.dzono-boban@du.t-com.hr